

ВЕРХОВНИЙ СУД

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ

щодо заміни кредитора
у зобов'язанні

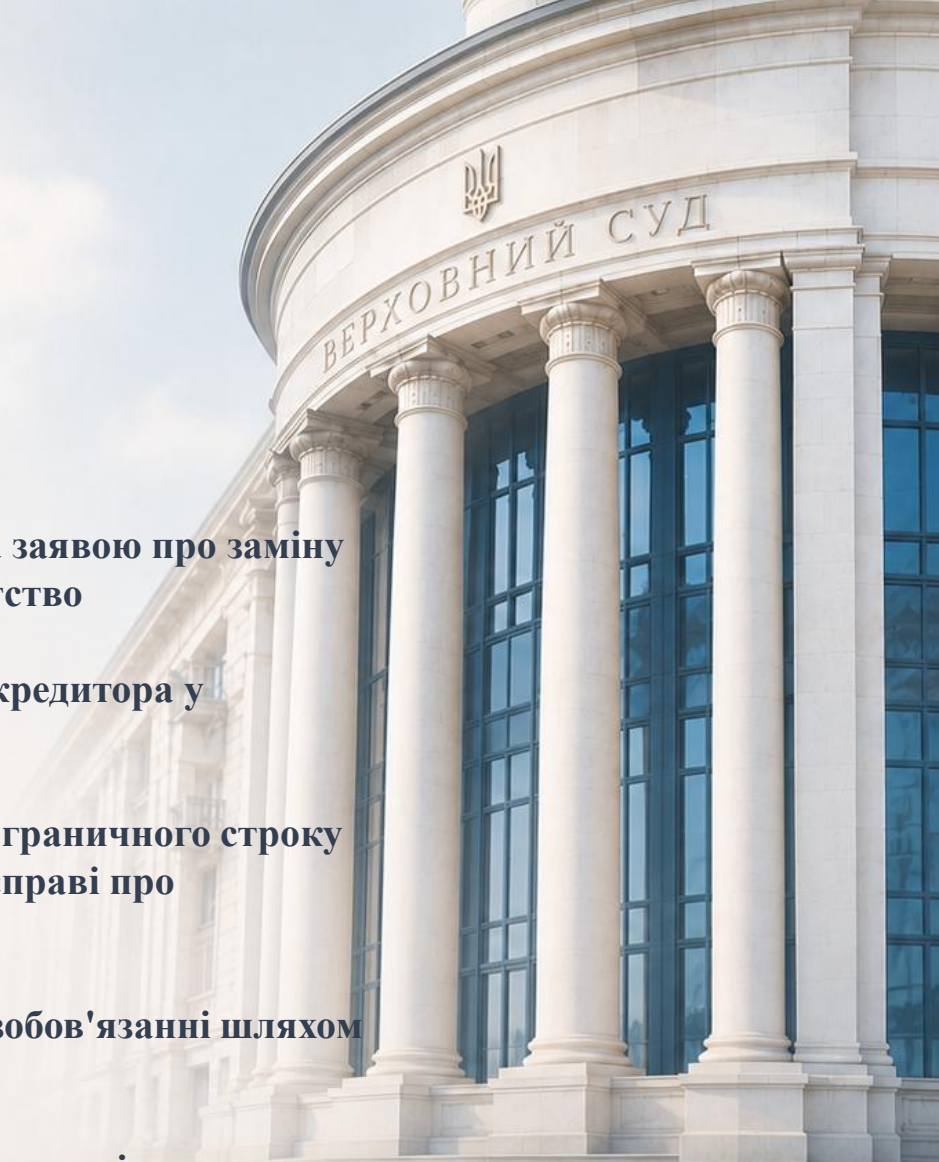

ВЕРХОВНИЙ СУД

Зміст

- ◆ **Щодо неприпустимості закриття провадження за заявою про заміну кредитора правонаступником у справі про банкрутство**
- ◆ **Щодо розмежування понять "виділ" та "заміна кредитора у зобов'язанні"**
- ◆ **Щодо наслідків пропуску належним кредитором граничного строку звернення із грошовими вимогами до боржника у справі про банкрутство**
- ◆ **Щодо форми правочину про заміну кредитора у зобов'язанні шляхом відступлення права вимоги новому кредитору**
- ◆ **Щодо відсутності підстав для заміни кредитора у справі про банкрутство в порядку правонаступництва у разі визнання недійсним договору відступлення права вимоги**

Щодо неприпустимості закриття провадження за заявою про заміну кредитора правонаступником у справі про банкрутство

Заява про заміну кредитора його правонаступником у справі про банкрутство є заявою з процесуальних питань. Норми ГПК України та КУзПБ не передбачають закриття провадження щодо розгляду таких заяв. Вони підлягають розгляду по суті, а повторне звернення з аналогічною заявою саме по собі не є підставою для закриття провадження. У разі зловживання процесуальними правами суд може застосувати наслідки, передбачені статтею 43 ГПК України щодо залишення заяви без розгляду.

Постанова КГС ВС від 09.08.2024 у справі № 909/1060/16
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121104364>.

Щодо розмежування понять "виділ" та "заміна кредитора у зобов'язанні"

При виділі юридичної особи перехід прав і обов'язків до новоствореної юридичної особи відбувається в порядку правонаступництва, а не внаслідок вчинення правочину. Виділ не є формою заміни кредитора у зобов'язанні, тому не потребує згоди боржника на перехід прав та обов'язків. Поняття «виділ» та «заміна кредитора у зобов'язанні» є самостійними та різними за змістом, що регулюються різними правовими нормами. Законодавство не містить заборони щодо передачі лише прав або лише обов'язків при виділі, оскільки юридична особа, що утворилася внаслідок виділу, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями, які не перейшли до неї.

Поняття виділу є більш широким за змістом, ніж поняття заміна кредитора у зобов'язанні, оскільки при виділі може відбуватися перехід від юридичної особи частини майна, прав та обов'язків до виділеного товариства, а при заміні кредитора відбувається лише передання ним своїх прав іншій особі виключно в існуючих зобов'язальних відносинах. Тому виділ не може розглядатися як одна з форм заміни кредитора у зобов'язанні.

Постанова КГС ВС від 29.07.2025 у справі № 911/3977/23

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/129244610>.

Щодо наслідків пропуску належним кредитором граничного строку звернення із грошовими вимогами до боржника у справі про банкрутство

Пропуск кредитором строку на подання грошових вимог до боржника у справі про банкрутство не може бути усунений посиленням на об'єктивні причини такого пропуску. Наслідком є визнання вимог без права вирішального голосу на зборах та комітеті кредиторів, навіть якщо право вимоги кредитора було відновлено внаслідок визнання недійсним правочину про його відступлення.

У разі відновлення права вимоги належного кредитора внаслідок визнання недійсним правочину про відступлення права вимоги (або спростування підстав, на яких були визнані вимоги неналежного кредитора), такий кредитор має право звернутися до суду із заявою про визнання своїх грошових вимог до боржника у загальному порядку, передбаченому КУЗПБ. Водночас пропуск ним граничного строку на подання кредиторських вимог тягне наслідки, встановлені частиною четвертою статті 45 КУЗПБ, незалежно від причин такого пропуску, у тому числі якщо вони були об'єктивними та не залежали від кредитора.

КУЗПБ не передбачає винятків із правила про відсутність права вирішального голосу на зборах та комітеті кредиторів для кредиторів, які заявили свої вимоги після закінчення встановленого строку. Тому належний кредитор, право вимоги якого відновлено внаслідок недійсності правочину, може бути визнаний кредитором у справі про банкрутство, однак без права вирішального голосу, якщо його заява подана після спливу граничного строку.

Такий підхід зумовлений динамічністю та незворотністю процедур банкрутства, що виключає можливість надання новим учасникам провадження процесуальних прав, які можуть бути реалізовані лише на певних стадіях справи, зокрема права впливати на рішення зборів чи комітету кредиторів, проведених до їх вступу у справу.

Постанова КГС ВС від 03.03.2026 у справі № 910/12002/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/135124348>.

Щодо форми правочину про заміну кредитора у зобов'язанні шляхом відступлення права вимоги новому кредитору

Відповідно до частини першої статті 513 ЦК України правочин щодо заміни кредитора у зобов'язанні вчиняється у такій самій формі, що і правочин, на підставі якого виникло зобов'язання, право вимоги за яким передається новому кредиторові.

Заміна кредитора у зобов'язанні шляхом відступлення права вимоги здійснюється на підставі відповідного правочину, вчиненого у формі, тотожній формі первісного правочину, з якого виникло відповідне зобов'язання. При цьому відступлення права вимоги (цесія) не є самостійним видом договору, а виступає правовим результатом договору, на підставі якого відбувається перехід права вимоги до нового кредитора.

Сам по собі факт можливих недоліків або спору щодо обсягу переданої вимоги, а також обставини виконання чи невиконання сторонами умов договору про відступлення права вимоги не свідчать про недійсність такого правочину, якщо він відповідає встановленим законом вимогам щодо його форми та змісту.

Постанова КЦС ВС від 11.06.2026 у справі № 361/8611/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/137300918>.

Щодо відсутності підстав для заміни кредитора у справі про банкрутство в порядку правонаступництва у разі визнання недійсним договору відступлення права вимоги

Визнання недійсним договору відступлення права вимоги та застосування наслідків його недійсності не є підставою для процесуального правонаступництва та заміни кредитора у справі про банкрутство за правилами статті 43 КУЗПБ і статті 52 ГПК України. Наслідки недійсності правочину, передбачені статтею 216 ЦК України, полягають у поверненні сторін у первісний стан (реституції) та відновленні прав особи на предмет правочину, однак не свідчать про вибуття однієї особи з правовідносин та вступ до них іншої особи на законних підставах, що є обов'язковою ознакою правонаступництва.

Особа, яка набула право вимоги на підставі правочину, що згодом визнаний недійсним, не вибуває з правовідносин у порядку правонаступництва, а вважається такою, що не мала належних правових підстав для участі у них. Судове рішення про визнання правочину недійсним лише надає юридичної сили обставині його недійсності, яка існувала з моменту вчинення такого правочину, а тому саме по собі не може бути матеріально-правовою підставою для заміни кредитора за правилами статті 52 ГПК України та статті 43 КУЗПБ.

Постанова КГС ВС від 03.03.2026 у справі № 910/12002/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/135124348>.

АНАЛІТИЧНИЙ ВІДДІЛ

